Autor Guste Santini
Utorak, 28 Studeni 2000 15:42

Na naslovnoj stranici "Jutarnjeg lista" od 28 studenog isčitavamo naslov:

"Najveće hrvatske banke upozoravaju: Ako prođe Vladin porezni zakon, morat ćemo mijenjati kamate. Dižemo kamate za 2 posto."

Za ekonomske stručnjake i poduzetnike očekivana, za građane iznenađujuća, za nezaposlene nebitna vijest. Iako je i do sada mišljenje velikih banaka bilo uvažavano od strane vlasti i HNB, ipak ovako otovoreni istup do sada se nije dogodio. Iz naslova je moguće odčitati da se radi o kartelskom dogovoru i da sudionici tog dogovora to smatraju sasvim ispravnim i dopustivim. Vjerojatno to i je tako iako nas zakon o nelojalnoj konkurenciji uči drugačije. Ipak ova izjava je značajna jer ukazuje dijagnostički na stanje u hrvatskoj privredi.

Prvo. Prvi puta se sasvim javno iskazuje, što je veliko upozorenje eknomske politike - postojećoj vlasti, da nije moguće mjenjati parcijalno bilo koji instrument eknomske politike a da to nema učinke na ostale instrumente. Prema tome, odnos: profitne stope, kamatne stope, marginalne porezne stope, tečaja, privrednog rasta (nezaposlenosti) nisu slučajno prisutni u mojim napisima tokom desetak zadnjih godina. Stoga je najava bankara (vjerojatno je preduhitrila ocjenu HNB) ukazala i pokazala da nije moguće voditi ekonomska politika u kojoj se ne vodi briga o multiplikativnim učincima. Konačno zato i jest ekonomija složena disciplina i logičko prosuđivanje nije dostatno za validnu odluku. Na pitanje da li su bankari u pravu sa svojim upozuorenjem odgvoor je nedvosmislen: bankari su, po mojem mišljenju, u pravu.

Drugo. Od 1998. godine stagniraju krediti privredi jer se je definirala bimodalna distribucija. S jedne strane, postoji privreda koja je vezana po nekom kriteriju sa inozemstvom, i praćena je kreditima od strane "domaćih banaka", i, s druge strane, ostali nelikvidni dio privrede koji posluju sa gubicima - nisu odabrani - postaju teret Vladi koja iz dana u dan povećava izdatke za socijalne namjene bez obzira koliko nam se ta sredstva, pojedinačno,činila nedostatnim. Najavljena mjera znači da će se tvrtkama koje su bile i dosada kreditirane - od strane "domaćih banaka" - povećati kamatne stope. Ostatak privrede ostaje na brigu Vladi.

Treće. Treba podsjetiti da je oko 65% pasive konsolidirane bilance poslovnih banaka u devizama - kuna ostaje nacionalna manjina. Bilanca je inflatorna. Vlast je u rukama inozemnih investiora i "domaće banke" slijede filozofiju svojih vlasnika. Odvajanje upravljačke od vlasničke strukture ipak je u financijskoj industriji priča za malu djecu. Ne radi se o velikom ili malom utjecaju inozemnih vlasnika radi se od dominirajućem utjecaju. Moja je procjena da je gotovo 90% banaka u izravnoj illi neizravnoj kontroli inozemnih investitora. Mi domaćih banaka više zapravo i nemamo. Ostaje nam tek nada da se domaće banke osnuju. Cijela priča je koštala porezne obveznike pedeset milijardi kuna za sanaciju bankarskog sistema. Zato se i zalažem da se formira ekspertni tim kako bi se utvrdilo što se je sve događalo tokom proteklih godina u bankarskom sistemu.

Slična sudbina očekuje osiguravateljnu industriju. Što se pak tiče trgovačkih kanala oni su već dobrano "internacionalizirani" - posebno u gradovima.

Četvrto. Ostaje je nam da prodamo preostalo obiteljsko srebro kako bi se uokvirili u gabarite

MMF-a (koji zapravo ima opravdane primjedebe o kojima pišem godinama). Kada prodamo preostalo obiteljsko srebro slijede restrikcije na socijalnom planu kao što su to ove godine započete (restrikcije) sa infrastrukturom. Iako proračun, interpolirajući trend iz prijašnjih godina, je zapravo, zbog inflacije, realno manji u odnosu na prijašnje godine nivo privredne aktivnosti ga nije u stanju "odraditi".

Peto. Ostaje nam da prodamo postojeće turističke kapacitete, za naše uvjete - u kratkom roku - jedinu izvoznu granu, čije su osvajanje poslovne banke sasvim konkretno i korektno najavile, i možemo početi od početka. Istina ne baš od početka jer će biti potrebno vratiti 10 milijardi dolara inozemnog duga, zaposliti pola milijuna zaposlenih i onih koji ne primaju plaću. I to nije sve. Inozemni kapital će tražiti nisku inflaciju a ona kako što znamo raste.

Šesto.Onima koji vjeruju u čuda treba zaviditi jer još nije sve gotovo. Čudo se nije dogodilo a oni ga očekuju. Oni, pak, koji ne vjeruju u čuda s pravom traže od Vlade da se jasno dijagnosticira stanje privrede naciji i da se temeljem dijagnoze odredi primjerena terapija. Odlaganje znači da će terapija biti sve bolnija. Današnjoj vlasti ostaju tek dvije godine da pokaže što zna i kako može pokrenuti nepovoljne trendove. U ovoj je priči svejedno da li je netko optimist ili pesimist zemlja se nalazi u krizi i jedino se možemo sporiti oko pitanja o stupnju dramatičnosti u kojem se nalazimo. Vjerojatno je biti ministar financija u današnjoj situaciji najteži posao koji se može zamisliti sa vrlo neizvjesnim konačnim ishodom.